

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8 Vtrum aliquis actus sit indiffere[n]s secundum suam speciem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

litatem: sed illi q habet se ad exteriorē, ut formale. Ille actus autem qui se hēt, ut formalis (ut iam determinatum est superius) est actus imperans: quādo aut ipse actus interior uoluntatis ordinat ad aliū finem, tunc se habet ut actus imperatus: & in eundē incidit ordinē cum actū exteriori. Habet igit, & hoc prae oculis, ut intelligas in hoc tractatu, actus interioris uoluntatis nomine, ipsum, non ut imperatum, sed uel secundum se uel imperantem: sic enim contra exteriorē distinguitur.

* c. s. paulo post princ. tom. 5.
In corp. & q. i. ar. 1.

dum, sicut instrumentis. neque actus exteriores habent rationē moralitatis, nisi in quantum sunt uoluntarij. Et ideo actus humani speciei formaliter consideratur secundum finem, materialiter autem secundum obiectum exterioris actus. unde de Philosophus dicit in 5. Eth. * Quod ille qui furatur, ut committat adulterium, est per se loquendo, magis adulter quam fur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod finis habet rationem obiecti, ut dictum est.*

AD SECUNDVM dicendum, quod ordinari ad talem finem, etsi accidat exteriori actui, non tamē accidit actui interiori uoluntatis, qui comparatur ad exteriorē, sicut formale ad materiale.

AD TERTIVM dicendum, quod quando multi actus speciei differentes ordinantur ad unum finem, est quidem diuersitas speciei ex parte exteriorum actuum, sed unitas speciei ex parte actus interioris.

ARTICVLVS VII.

Utrum species, quae est ex fine, contineatur sub specie, quae est ex obiecto, sicut sub genere, uel e conuerso.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videt, quod species bonitatis, quae est ex fine, contineatur sub specie bonitatis, quae est ex obiecto, sicut species sub genere: puta, cum aliquis uult furari, ut det elemosynam. Actus enim habet speciem ex obiecto, ut dictum est: * sed impossibile est, quod aliquid continetur in aliqua alia specie, quae sub propria specie non continetur: quia idem non potest esse in diuersis speciebus non subalternis: ergo species, quae est ex fine, continetur sub specie, quae est ex obiecto.

a. 6. q. 11. ar. 2. ad 2.
* ar. p. r. c. & 2a & q. 1. ar. 3

¶ 2 Præ. Semper ultima differentia constituit speciem specialissimam; sed differentia, quae est ex fine, uidetur esse posterior, quam differentia, quae est ex obiecto, quia finis habet rationem ultimi: ergo species, quae est ex fine, continetur sub specie, quae est ex obiecto, sicut species specialissima.

¶ 3 Præ. Quāto aliqua differentia est magis formalis, tantō magis est specialis: quia differentia comparatur ad genus, ut forma ad materiam: sed species, quae est ex fine, est formalior ea quae est ex obiecto, ut dictum est. * ergo species, quae est ex fine, continetur sub specie, quae est ex obiecto, sicut species specialissima sub genere subalternō.

arti. 6. huius quest.

SED CONTRA. Cuiuslibet generis sunt determinatae differentiae: sed actus eiusdem speciei ex parte obiecti, potest ad infinitos fines ordinari: puta, furtum ad infinita bona, uel mala. ergo species, quae est ex fine, non continetur sub specie, quae est ex obiecto, sicut sub genere.

RESPONDEO. Dicendum, quod obiectum exterioris actus dupliciter potest se habere ad finem uoluntatis. Vno modo, sicut per se ordinatum ad ipsum; sicut bene pugnare, per se ordinatur ad uictoriam. Alio modo per accidens, sicut accipere rem alienam, per accidens ordinatur ad dandum elemosynam. Oportet autem, ut Philosophus dicit in 7. Metaph. * quod differentiae diuidentes aliquod genus, & constituentes speciem illius generis, per se diui-

sex. 43. to. 3.

dant illud; si autem per accidens, non recte procedit diuisio; puta, si quis dicat, Animalium aliud rationale, aliud irrationale; & animalium irrationale, aliud alarum, aliud non alarum. Alarum enim, & non alarum, non sunt per se determinatiua eius quod est irrationale. Oportet autem sic diuidere, Animalium aliud habens pedes, aliud non habens pedes, & habentium pedes, aliud habet duos, aliud quatuor, aliud multos: haec enim per se determinant priorem differentiam. Sic igitur quando obiectum non est per se ordinatum ad finem, differentia specifica, quae est ex obiecto, non est per se determinatiua eius quod est ex fine, nec e conuerso. Vnde una istarum specierum non est sub alia: sed tunc actus moralis est sub duabus speciebus, quasi disparatis. unde dicimus quod ille qui furatur, ut mœchetur, committit duas malitias in uno actu. Si uero obiectum per se ordinatur ad finem, una dictarum differentiarum est per se determinatiua alterius: unde una istarum specierum continebitur sub altera. Considerandum autem restat, quae sub qua. Ad cuius euidentiam primò considerandum est, quod quāto aliqua differentia similitur à forma magis particulari, tantò magis est specifica. Secundò, quod quāto agens est magis uniuersale, tantò ex eo est forma magis uniuersalis. Tertio, quod quāto aliquis finis est posterior, tantò respondet agenti uniuersaliori. Sicut uictoria, quae est ultimus finis exercitus, est finis intētus à summo duce: ordinatio autem huius aciei, uel illius, est finis intētus ab aliquo inferiorum ducum. Et ex istis sequitur, quod differentia specifica, quae est ex fine, est magis generalis: & differentia quae est ex obiecto per se ad talem finem ordinato, est specifica respectu eius. Voluntas enim cuius proprium obiectum est finis, est uniuersale motuum respectu omnium potentiarum animae, quarum propria obiecta, sunt obiecta particularium actuum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod secundum substantiam suam non potest aliquid esse in duabus speciebus, quarum una sub altera non ordinat. Sed secundum ea, quae rei adueniunt, potest aliquid sub diuersis speciebus contineri. Sicut hoc ponum secundum colorem continetur sub hac specie. scilicet albi: & secundum odorem, sub specie bene redolentis. Et similiter actus, qui secundum substantiam suam est in una specie nature, secundum conditiones morales superuenientes, ad duas species referri potest, ut supra dictum est.*

AD SECUNDVM dicendum, quod finis est postremum in executione, sed est primum in intentione rationis, secundum quā accipiuntur moralium actuum species. AD TERTIVM dicendum, quod differentia comparatur ad genus, ut forma ad materiam, in quantum facit esse genus in actu: sed etiam genus consideratur, ut formalis specie (secundum quod differentia comparatur ad genus, ut forma ad materiam) in quantum facit esse absolutius, & minus contractum. unde & partes definitionis reducuntur ad genus cause formalis, ut dicitur in libro Phisicorum. * & secundum hoc, genus est causa formalis speciei: & tantò erit formalius, quāto communius.

q. 1. ar. 1. ad 1.

li. 2. text. com. 1.

ARTICVLVS VIII. Utrum aliquis actus sit indifferens secundum suam speciem.

¶ Super Quæstionibus decimæ octauæ. Articulus octauus & nonum.

AD OCTAVVM sic procedit. Videtur, quod non sit aliquis actus indifferens secundum suam

¶ Circa octauum, & nonum præcipue articulum, dubium occurrit de illa conditionali.

1. d. 1. q. 1. ar. 5. & 6. q. 2. ar. 2. co. & 5. q. 2. ar. 1. co. & 1. q. 2. ar. 1. co.

ionali. Si actus à ratione deliberatiua procedens non sit ad debi- tum finem ordinatus, ex hoc ipso repugnat rationi, & habet rationem mali. Super hac namque propositione fundatur doctrina authoris, negans dari in individuo actum humanum indifferens, seu medium inter bonum & malum moraliter. Et qui-

speciem. Malū enim est priuatio boni, secundum Augustinū: sed priuatio & habitus sunt opposita immediata secundum Philosophum: ergo non est aliquis actus, qui secundum speciē suam sit indifferens, quasi medium existens inter bonum & malum.

¶ 2 Præt. Actus humani habent speciē a fine, uel obiecto, ut dictū est: sed omne obiectum, & omnis finis habet rationem boni uel mali: ergo omnis actus humanus secundum suam speciē, est bonus, uel malus, nullus ergo est indifferens secundum speciē.

¶ 3 Præt. Sicut dictum est, Actus dicitur bonus, qui habet debitam perfectionē bonitatis, malus, cui aliquid de hoc deficit: sed necesse est, quod omnis actus uel habeat totam plenitudinem suæ bonitatis, uel aliquid ei deficiat: ergo necesse est, quod omnis actus secundum speciē suam, sit bonus, uel malus, & nullus indifferens.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in libro de ferm. Dom. in mont. quod sunt quedam facta media, quæ possunt bono, uel malo animo fieri, de quibus est temerarium iudicare. sunt ergo aliqui actus secundum speciē suam indifferentes.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, Actus omnis habet speciē ab obiecto: & actus humanus, qui dicitur moralis, habet speciē ab obiecto relatio ad principium actuum humanorum, quod est ratio. Vnde si obiectum actus includat aliquid, quod cōueniat ordini rōnis, erit actus bonus sūm suam speciē, sicut dare elemosynam indigenti. Si autem includat aliquid, quod repugnet ordini rationis, erit malus actus secundum speciē, sicut furari, quod est tollere aliena. Cōtingit autem quod obiectum actus non includit aliquid pertinēs ad ordinem rōnis, sicut leuare festucam de terra, in ad campum, & huiusmodi: & tales actus secundum speciē suam sunt indifferentes.

AD PRIMVM ergo dicēdū, quod duplex est priuatio: quedā quæ consistit in priuatum esse, & hæc nihil relinquit, sed totum aufert: ut cæcitas totaliter aufert uisum, & tenebræ lucem, & mors uitam. Et inter hanc priuationē, & habitū oppositū, nō pōt esse aliquid mediū circa propriū susceptibile.

constantiam. Et ratio primi assignatur quia oportet actum habere obiectum: obiectum autem oportet esse uel conueniens actui secundum rectam rationem, uel disconueniens. Ratio uero secundi non alia assignatur, nisi quia si quis det elemosynam pauperi non propter finem, de quo non cogitat, nec secun-

Est autem alia priuatio, quæ consistit in priuari: sicut aegritudo est priuatio sanitatis, non quod tota sanitas sit sublata, sed quod est quasi quedam uia ad totalem ablationem sanitatis, quæ fit per mortē. Et ideo talis priuatio cum aliqđ relinquit, non semper est immediata cū opposito habitu. & hoc modo malum est priuatio boni, ut Simplicius dicit in cōmēto super lib. Prædicamentorū: quia nō totum bonum aufert, sed aliquid relinquit: unde potest esse aliqđ medium inter bonum, & malū.

AD SECUNDVM dicendum, quod omne obiectū, uel finis, habet aliquam bonitatem uel malitiā, saltem naturalem: non tamē semper importat bonitatem, uel malitiam morālē, quæ considerat per comparisonem ad rationē, ut dictum est: & de hac nunc agitur.

AD TERTIVM dicendum, quod non quicquid habet actus, pertinet ad speciē eius: unde etiam in ratione suæ speciē nō continetur quicquid pertinet ad plenitudinē bonitatis ipsius, non propter hoc est ex speciē sua malus, nec etiam bonus: sicut homo secundū suā speciē neque uirtuosus, neque uitiosus est.

ARTICVLVS IX.

Utrum aliquis actus sit indifferens secundum indiuiduum.

AD NONVM sic proceditur. Videtur, quod aliquis actus secundum indiuiduum, sit indifferens. Nulla enim species est, quæ sub se non contineat, uel contine re possit aliquod indiuiduum: sed aliquis actus est indifferens secundum suam speciē, ut dictum est. Ergo uidetur quod aliquis actus indiuidualis potest esse indifferens.

¶ 2 Præt. Ex indiuidualibus actibus, causantur habitus conformes ipsis, ut dicitur in 2. Ethic. sed aliquis habitus est indifferens. dicit enim Philosophus in 4. Eth. de quibusdam, sicut de placidis, & prodigis, quod non sunt mali: & tamen constat, quod non sunt boni, cum recedant a uirtute, & sic sunt indifferentes secundum habitum: ergo aliqui actus indiuiduales sunt indifferentes.

¶ 3 Præt. Bonum morale pertinet ad uirtutem, malū autem morale pertinet ad uitii: sed contingit quandoque, quod homo actum, qui ex speciē sua est indifferēs, nō

Prima Secundæ Sancti Thomæ. F 3 decimo

Aug. enchir. c. 11. 10. 3. in predicac. de oppos.

q. 1. ar. 3.

ar. 1. huius q.

si. 2. ca. 21. & 22. com. 4.

21. 15.

q. 1. ar. 1. 11.

11. 2. 10. 3. com. 1.

1. d. 1. q. 1. 3. & 2. d. 4. ar. 5. & 6. q. 2. ar. 4. 10. & 5. com. & quod 1. ar. 10. col.

in corp. ar.

2. di. 40. ar. 5. cor. & 4. dif. 26. q. 1. ar. 4. co. Et mal. q. 2. art. 5.

ar. preced.

c. 1. a medio, & c. 2. in fine & c. 6. final. 10. 5.